

הודעה לעיתונות

מחקר חדש של מרכז טאוב בודק על אילו צרכים בסיסיים משפחות בעלות הכנסה נמוכה בישראל נאלצות לוותר, ומה הסכום הנחוץ למשק בית כדי לא לסבול מאי ביטחון תזונתי

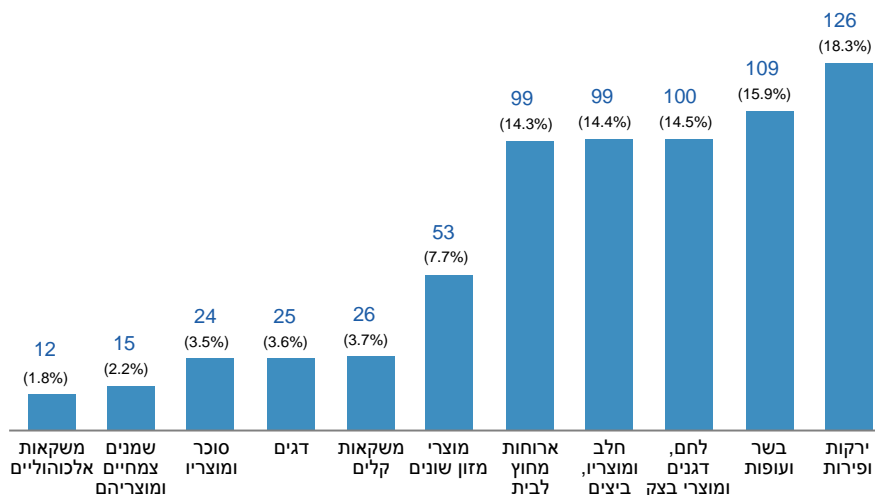
- ההוצאה הממוצעת למזון לנפש בישראל היא כ-700 ש"ח בחודש, ומתוכם כ-660 ש"ח מוגדרים כהוצאה נורמטיבית (כלומר הוצאה המספקת את צרכי משק הבית אך אינה בגדר מותרות)
- לישראלי הממוצע בעשירון התחתון חסרים כ-192 ש"ח לחודש כדי להגיע להוצאה נורמטיבית, ולאדם בעשירון השני חסרים כ-99 ש"ח לחודש.
- משקי בית שהכנסתם נמוכה מוציאים סכום דומה להוצאה הנורמטיבית על בשר ועופות, לחם ומוצרי בצק ושמינים צמחיים, אך נוטים לוותר על צריכת ביצים, חלב ומוצרי, ובמיוחד על צריכת ירקות ופירות.

כמדי שנה, לקראת ראש השנה, סוגיית אי הביטחון התזונתי ניצבת בראש סדר היום הציבורי בישראל. לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי, כ-320 אלף בתי אב בישראל, קרוב למיליון איש, סובלים מאי ביטחון תזונתי. מחקר שערכו פרופ' דב צ'רניחובסקי ואיתן רגב, שיתפרסם במלואו ב"דוח מצב המדינה 2014" של מרכז טאוב, בודק מהי ההוצאה הממוצעת לנפש על מזון ומגדיר את גובה ההוצאה הנורמטיבית לנפש על מזון בישראל (הוצאה שאינה בחסר אך גם אינה בגדר מותרות). כמו כן, בדקו החוקרים על אילו מוצרי מזון מוותרים בעלי ההכנסות הנמוכות.

תרשים 1

הוצאות חודשיות לנפש על מזון

לפי קבוצות מזון, בשקלים וכאחוז מסך הוצאות משקי הבית על מזון, 2011

מקור: דב צ'רניחובסקי ואיתן רגב, מרכז טאוב נתונים: סקר הוצאות משקי בית של הלמ"ס, 2011

צ'רניחובסקי ורגב מצאו כי ההוצאה הממוצעת למזון לנפש בישראל היא כ-700 ש"ח בחודש, סכום שעומד על 17% מהכנסות משק הבית ו-21% מהוצאות משק הבית. ירקות ופירות מהווים את ההוצאה הגבוהה ביותר (18%) מכלל הוצאות המזון, ואחריה ההוצאה על בשר ועופות – 16% (תרשים 1).

המחקר של מרכז טאוב בחן כיצד שינוי בהכנסה או בגודל משק הבית משפיע על ההוצאה על סעיפי מזון שונים. ישנם מוצרי מזון "הכרחיים" שההוצאה עליהם מושפעת במידה מועטה בלבד מהבדלים בהכנסות (כלומר, גם בהכנסה נמוכה עדיין הצריכה נותרת דומה יחסית), אך מושפעת במידה רבה מגודל משק הבית (דהיינו, ממספר הנפשות). במילים אחרות, גם במשקי בית שעומדים לרשותם פחות משאבים ההוצאה על

סעיפי המזון האלו נשארת יציבה יחסית, ולמשקי הבית קשה לוותר עליהם. סעיפי ההוצאה שנמצאו הכרחיים ביותר למשקי בית ישראלים הם בשר ועופות, לחם ומוצריו, ושמינים צמחיים. הוצאות שהן "הכרחיות למדי" הם

חלב ומוצריו וביצים, דגים, וירקות ופירות. משמעות הממצאים היא שככל שההכנסה לנפש נמוכה יותר, מבין המזונות הבסיסיים תהיה נטייה גדולה יותר לוותר על מוצרי חלב, דגים וירקות, ולהותיר על כנה את צריכת הבשר והעופות, הלחם ומוצריו, והשמינים הצמחיים.

צ'רניחובסקי ורגב הסיקו שמתוך ההוצאה הממוצעת למזון, העומדת על כ-700 ש"ח בחודש לנפש, כ-660 ש"ח נחשבים ל"הוצאה נורמטיבית". ההגדרה התבססה על מציאת טווח הכנסות רחב שבו ההוצאה על מזון יציבה ונותרת קבועה יחסית (העמודות הירוקות בתרשים 2). כך נמצא, שלעומת ההוצאה הנורמטיבית, ההוצאה החודשית של העשירון השני למזון לנפש נמוכה ב-99 ש"ח, וההוצאה של העשירון התחתון – ב-192 ש"ח לנפש.

המחקר של מרכז טאוב גם קבע מהי ההוצאה הנורמטיבית על קבוצות מזון שונות (לוח 1). הסעיפים שבהם ההוצאה הנורמטיבית היא הגבוהה ביותר הם ירקות ופירות (137 ש"ח); בשר ועופות (110 ש"ח); וחלב ומוצריו וביצים (101 ש"ח). במחקר נמצא שמשקי בית המשתייכים לעשירון התחתון מתקשים לרכוש בשר ועופות, והוצאתם על סעיף זה נמוכה בכ-25% מההוצאה הנורמטיבית. יתרה מזאת, העשירון השני יותר על

22%

מההוצאה

הנורמטיבית

על חלב

ומוצריו וביצים

מדי חודש,

והעשירון

התחתון – על

29%. ויתור

משמעותי אף

יותר היה

בהוצאה על

פירות וירקות,

שם חסרו

לעשירון השני

25 ש"ח

(18%)

מההוצאה

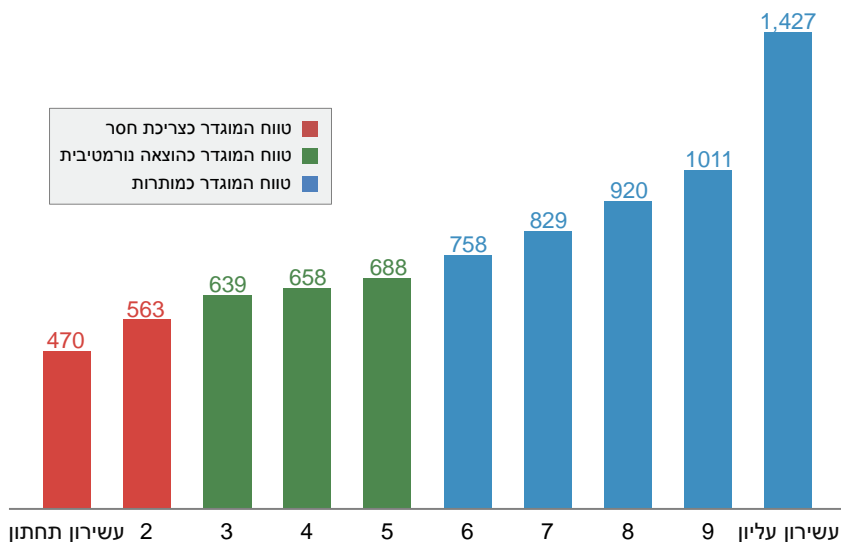
הנורמטיבית),

לוח 1. ההוצאה הנורמטיבית למזון והפערים בינה ובין ההוצאות של עשירונים 1 ו-2

לפי סעיפי הוצאה, 2011

	הפער בין ההוצאה הנורמטיבית להוצאה של עשירון 1 (ש"ח)	הפער בין ההוצאה הנורמטיבית להוצאה של עשירון 2 (ש"ח)	הוצאה נורמטיבית (ש"ח)	סעיף הוצאה
	192	99	662	סה"כ
	27	2	110	בשר ועופות
	12	10	95	לחם ומוצרי בצק
	6	3	19	שמינים צמחיים
	8	5	29	משקאות קלים
	29	22	101	חלב ומוצריו וביצים
	11	6	27	דגים
	48	25	137	ירקות ופירות
	8	6	26	סוכר ומוצריו
	20	11	52	מוצרי מזון שונים
				סה"כ (ללא ארוחות מחוץ לבית ומשקאות חריפים)
	169	90	596	

תרשים 2
הוצאה חודשית ממוצעת לנפש על מוצרי מזון
לפי עשירוני הכנסה, בשקלים, 2011

מקור: דב צ'רניחובסקי ואיתן רגב, מרכז טאוב נתונים: סקר הוצאות של הלמי"ס, 2011

ולעשירון התחתון – 48 ש"ח (35% מההוצאה הנורמטיבית). אם כן, בסעיפים אלו מצטיירת תמונה של מחסור משמעותי בקרב העשירונים התחתונים.

צ'רניחובסקי מסכם: "דפוסי סך ההוצאה על מזון של משקי בית בישראל ביחס להכנסה מציירים תמונה שאינה מפתיעה: נטל ההוצאה גבוה יותר ככל שרמת ההכנסה לנפש של משק הבית נמוכה יותר. עם זאת מפתיעים וחשובים הם השינויים בהתפלגות הרכב ההוצאה. כך למשל, מעניין וחשוב שההוצאה על ירקות ופירות וגם על מוצרי חלב במידת מה מגלים דפוסי הוצאה דומים לשל מוצרי מותרות וכי, לפיכך, עם ירידת ההכנסות לא רק עלול להווצר מחסור במזון אלא גם איכות התזונה נפגעת" רגב מוסיף: " קובעי המדיניות צריכים לגבש מדיניות שתקל את המצוקה של משקי בית שידם אינה משגת וצריכת המזון שלהם נמוכה מרמת הצריכה הנורמטיבית בפרט בפירות ובירקות".

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, בראשות פרופ' דן בן-דוד, הוא מוסד עצמאי ולא-מפלגתי למחקר חברתי-כלכלי היושב בירושלים. המרכז מעניק למקבלי ההחלטות המובילים בארץ ולציבור הרחב מבט-על בתחומי הכלכלה והחברה. הצוות המקצועי של המרכז והצוותים הבינתחומיים – הכוללים חוקרים בולטים מהאקדמיה ומומחים מובילים מתחומי המדיניות – עורכים מחקרים ומציעים המלצות למדיניות בסוגיות החברתיות-כלכליות המרכזיות שהמדינה ניצבת מולן.

לפרטים נוספים ולתיאום ריאיון נא לפנות לגל בן דור, מנהלת שיווק ותקשורת במרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל: 054-4642333.